

1 Bevisbörda

1.1 Hur ser bevisbördereglererna ut?

Vem som har bevisbördan avgörs i princip av vilka bestämmelser som åberopas för att göra gällande en rätt inför domstol, framför allt vilka faktiska omständigheter som måste styrkas i ett visst mål. Enligt civilprocesslagen måste varje part kunna styrka sina påståenden med relevant bevisning, dvs. bevisbördan ligger hos den personen. Huvudregeln är att den som påstår något också ska bevisa detta.

Samtliga parter måste uppfylla sina skyldigheter enligt bevisbördereglererna. Om den bevisning som lagts fram inte räcker för att styrka de omständigheter som en part gjort gällande är domstolen skyldig att underrätta parten om detta.

Om domstolen finner att de omständigheter som en av parterna har gjort gällande inte har styrkts är domstolen skyldig att underrätta parten om att ytterligare bevisning måste läggas fram. Om parten underlåter att fullgöra denna skyldighet kan han eller hon förlora målet. Domstolen är emellertid endast skyldig att underrätta parten under själva domstols-förhandlingen, inte i de rättegångshandlingar som översänds till parterna (t.ex. i en stämningsansökan).

1.2 Finns det undantag från bevisbördereglererna? Om ja, i vilka fall? Är det i sådana fall möjligt att komma med motbevisning?

Allmänt kända omständigheter (dvs. omständigheter som många människor på en viss plats och vid en viss tidpunkt känner till) behöver inte bevisas. Detta gäller även omständigheter som domstolen känner till på grund av sin verksamhet, och lagar och andra författningar som publicerats i Tjeckiens författningssamling. Domstolen kan få kännedom om utländsk rätt genom att själv studera den, genom en utsaga från justitieministeriet som lämnats på domstolens begäran, genom ett sakkunnigutlåtande eller genom en begäran i enlighet med ett internationellt fördrag. Alla dessa omständigheter kan motbevisas.

Vissa kategorier av omständigheter omfattas eventuellt av lagstadgade presumtioner. Det rör sig oftast om motbevisbara presumtioner, men även icke motbevisbara presumtioner kan förekomma. En motbevisbar presumtion ska anses styrkt om ingen av parterna i förfarandet lägger fram bevisning för att motbevisa presumtionen och således bevisar det motsatta förhållandet. Vid vissa motbevisbara presumtioner får bevis för det motsatta förhållandet endast läggas fram inom en bestämd tidsfrist.

Domstolen är bunden av behöriga myndigheters beslut om att det har begåtts ett brott, en förseelse eller någon annan administrativ överträdelse och deras beslut om vem den skyldige är. Dessutom är domstolen bunden av beslut om personalstatut. Domstolen är emellertid inte bunden av ett beslut om att en förseelse har begåtts eller ett beslut om vem den skyldige är om beslutet fattades på plats. Inga andra brottmålsdomar eller beslut om administrativa överträdelse är bindande för domstolen.

En särskild form av motvisbar presumtion är påståenden om att en part har utsatts för direkt eller indirekt diskriminering på grund av kön, ras, tro eller någon annan diskrimineringsgrund. I så fall övergår bevisbördan på motparten som måste bevisa att diskriminering inte föreligger.

I handlingar som tjeckiska domstolar eller andra statliga myndigheter har utfärdat inom ramen för sin behörighet och handlingar som offentliggjorts genom lagstiftning bekräftas att handlingarna härrör från den utfärdande myndigheten (om inte annat bevisas). Dessutom bekräftas sanningshalten i de omständigheter som intygas eller bekräftas. Vid omständigheter som bevisats genom offentliga handlingar vilar bevisbördan på den part som bestrider giltigheten. Om privata handlingar åberopas vilar bevisbördan däremot på den part som åberopar dessa. Om en part styrker sina påståenden med en privat handling och motparten bestrider dess giltighet eller riktighet återgår bevisbördan på den part i tvisten som åberopade bevisningen, som i så fall måste styrka sina påståenden på annat sätt.

I regel behöver identiska påståenden från parter inte styrkas utan betraktas som domstolens slutsatser.

1.3 Hur övertygande måste bevisningen vara för att läggas till grund för en dom?

Principen om fri bevisprövning tillämpas i rättsliga förfaranden, dvs. de exakta gränserna för när en domstol måste godta en omständighet som styrkt eller inte fastställs inte i lag. I civilprocesslagen föreskrivs att "domstolen bedömer bevisning efter eget skön, varje del av bevisningen separat och all bevisning i sitt sammanhang" samt att "domstolen ska beakta allt som tas upp i förfarandet, inbegripet de omständigheter som görs gällande av parterna".

Domstolen meddelar dom på grundval av vad den kommit fram till vid sin prövning. Slutsatsen anses ställd bortom allt rimligt eller berättigat tvivel.

Om prövningen av bevisningen leder till slutsatsen att sanningshalten i påståendena varken kan bekräftas eller förnekas döms i regel till nackdel för den part som var skyldig att styrka sina påståenden.

2 Bevisupptagning

2.1 Måste en part begära att bevisning tas upp eller kan domstolen ibland ta initiativ till bevisupptagning?

I tvistemål tar domstolen i princip endast tar upp bevisning som parterna har åberopat. Domstolen kan emellertid besluta att viss bevisning inte ska tas upp – vanligtvis om den anser att den aktuella omständigheten redan är styrkt. Domstolen får även ta upp annan bevisning än den som parterna åberopat om sådan bevisning behövs för att fastställa de faktiska omständigheterna och följer av innehållet i ärendeakten. Om parterna underlåter att lägga fram den bevisning som krävs för att styrka sina påståenden ska domstolen grunda sin prövning av de faktiska omständigheterna på den bevisning som har tagits upp. Domstolen får även betrakta identiska påståenden från parterna som sina slutsatser.

I andra mål än tvistemål, dvs. i ärenden där domstolen får inleda ett förfarande på eget initiativ, är domstolen däremot skyldig att även ta upp annan bevisning för att fastställa de faktiska omständigheterna än den bevisning som parterna åberopat. Detsamma gäller i vissa andra förfaranden.

2.2 Vad händer om en parts begäran om bevisupptagning godkänns?

Bevisningen tas upp under domstolsförhandlingen. Om det är praktiskt genomförbart får en annan domstol, med den aktuella domstolsavdelningens mandat, ta upp bevisning utanför förhandlingen (detta beror även på typ av bevisning etc.). Parterna har rätt att närvara vid bevisupptagningen. Resultatet av bevisupptagningen måste alltid meddelas efter förhandlingen. Parterna har rätt att inkomma med synpunkter på varje bevis som tagits upp.

2.3 I vilka fall får domstolen avslå en parts begäran om bevisupptagning?

Domstolen avgör själv vilken bevisning som ska tas upp. Domstolens beslut att inte ta upp viss bevisning som åberopats måste motiveras. I regel tar domstolen inte upp bevisning som den inte anser kan bidra till att klargöra omständigheterna i målet (för att förhindra onödig bevisupptagning). Domstolen tar inte heller upp bevisning som skulle medföra kostnader som inte står i proportion till storleken på den fordran som är föremål för tvisten, eller om storleken på fordran inte kan fastställas. För att domstolen ska kunna bedöma vilken bevisning som bör tas upp är parterna skyldiga att åberopa specifik bevisning, dvs.

uppges vittnens namn och lämna andra upplysningar som gör det möjligt att identifiera dessa, samt redogöra för de påståenden som det åberopade vittnet är tänkt att intyga. Parterna är även skyldiga att specificera skriftlig bevisning eller ange omfattningen av en fråga som en sakkunnig ska uttala sig om i ett sakkunnigutlåtande.

2.4 Vilka olika bevismedel finns det?

Alla medel som kan användas för att fastställa de faktiska omständigheterna i ett mål kan användas som bevisning. Dessa inkluderar bl.a. vittnesförhör, sakkunnigutlåtanden, rapporter och uttalanden från myndigheter och fysiska och juridiska personer, notariers och exekutionstjänstemäns register och andra instrument samt förhör och intervjuer med parterna.

2.5 Hur går vittnesförhör till? Skiljer de sig från förhör med sakkunniga? Vilka regler gäller för skriftlig bevisning och sakkunnigutlåtanden?

Varje fysisk person som inte är part i förfarandet är skyldig att inställa sig inför domstolen och vittna om han eller hon kallas som vittne. Ett vittne vittnar om vad han eller hon har upplevt och lagt märke till. Vittnet måste tala sanning och får inte dölja någonting. Vittnen kan endast vägra att vittna om vittnesmålet innebär att vittnet eller närstående personer riskerar att åtalas för ett brott. Domstolen avgör huruvida skälen till att vägra vittna är motiverade. Vid inledningen av ett förhör måste vittnets identitet och omständigheter som kan påverka trovärdigheten fastställas. Vittnen bör även informeras om betydelsen av deras vittnesmål, om vilka rättigheter och skyldigheter de har och om de straffrättsliga konsekvenserna av att avge falskt vittnesmål. Rättens ordförande ber vittnena att beskriva allt de vet om föremålet för förhöret. Domaren ställer sedan de frågor som krävs för att komplettera och förtydliga vittnesmålen. Även andra medlemmar av domarkollegiet får ställa frågor till vittnena. Om rättens ordförande ger sin tillåtelse får även parter och sakkunniga ställa frågor. Om sakkunniga används för att lägga fram bevis ser förfarandet annorlunda ut. I regel utarbetar sakkunniga ett skriftligt sakkunnigutlåtande och lämnar därefter muntliga kommentarer om detta utlåtande. Bevisning i form av ett sakkunnigutlåtande tas upp i mål där det är nödvändigt att bedöma omständigheter som kräver sakkunskap. Ett sakkunnigutlåtande består av tre delar: undersökningsresultatet, där den sakkunnige beskriver de omständigheter som undersökts, utlåtandet, som innehåller den sakkunniges bedömning (den sakkunniges slutsats) och en sakkunnigklausul. I regel undersöker sakkunniga specifika frågor som domstolen har definierat, om inte utlåtandet omfattas av lagstadgade krav (särskilt på det bolagsrättsliga området). Sakkunniga utses av domstolen. De väljs bland personer i ett register över sakkunniga och tolkar (som förs av de regionala domstolarna). Sakkunniga har rätt till ekonomisk ersättning för utarbetandet av en sakkunnigbedömning eller ett sakkunnigutlåtande, om detta föreskrivs i relevant lagstiftning.

Rättens ordförande får förordna att en part eller annan person ska inställa sig inför en sakkunnig, uppvisa nödvändiga föremål för denne, ge denne de förklaringar som behövs, låta sig läkarundersökas eller ta ett blodprov, eller göra eller underlåta att göra något om detta är nödvändigt för att kunna inge ett sakkunnigutlåtande.

Ett sakkunnigutlåtande kan också inges av en part i förfarandet. Om ett sakkunnigutlåtande som ingetts av en part i förfarandet uppfyller alla lagstadgade villkor och innehåller en klausul om att den sakkunnige är medveten om följderna av att medvetet avge ett falskt sakkunnigutlåtande, ska bevisningen tas upp på samma sätt som vid ett sakkunnigutlåtande som begärts av domstolen. Domstolen ska tillåta en sakkunnig som en av parterna har bett om ett sakkunnigutlåtande att konsultera ärendeakten eller på annat sätt ta del av den information som behövs för att utarbeta sakkunnigutlåtandet.

Vittnen avger vittnesmål om sådana omständigheter som de själva har noterat, medan sakkunniga endast avger utlåtanden där det krävs sakkunskap för att bedöma de faktiska omständigheterna. Domstolen tar inte ställning till huruvida de slutsatser som en sakkunnig kommer fram till är korrekta. Domstolen bedömer hur övertygande utlåtandet är och hur fullständigt det är i förhållande till de uppställda kraven, om det är konsekvent och om det är förenligt med annan bevisning som tagits upp.

Skriftlig bevisning tas upp genom att handlingen eller en del av handlingen läses upp, eller innehållet förmedlas, under den förhandling som hålls inför rättens ordförande. Rättens ordförande kan kräva att en part som är i besittning av en handling som behövs som bevisning överlämnar denna handling. Domstolen kan även inhämta handlingen från en annan domstol, myndighet eller juridisk person.

2.6 Har vissa bevismedel större bevisvärde än andra?

Ingen särskild bevismetod föredras, även om vissa bevismedel endast kan tillämpas efter det att en lagstadgad bevisupptagning inte längre är möjlig (när det gäller olika obligatoriska skriftliga handlingar kan bevisning i regel endast tas upp på andra sätt, exempelvis genom vittnesförhör, om handlingen har förstörts). I tvistemål får bevisupptagning genom att förhöra en part om hans eller hennes påståenden endast förordnas om den aktuella omständigheten inte kan bevisas på annat sätt (förutom om parten samtyckt till att förhöras). Därför ges annan bevisning företräde.

2.7 Är det obligatoriskt att använda ett visst bevismedel för att styrka en omständighet?

I vissa fall kan det i lagstiftningen föreskrivas vilken bevisning som ska inhämtas. Det beror på den specifika tvisten (t.ex. i förfaranden om tillåtelse att ingå äktenskap måste båda tilltänkta makarna höras).

Vissa faktiska omständigheter kan ibland endast bevisas på ett visst sätt. En växel eller check får t.ex. endast utfärdas mot uppvisande av originalväxeln, ett beslut om inlösen av växeln eller ett annat instrument. Ett beslut om verkställighet får endast verkställas mot uppvisande av ett verkställbart beslut eller en exekutionstitel etc.

För att fastställa vissa skyldigheter eller sakrätter (särskilt på det egendomsrättsliga området) krävs ett skriftligt avtal. Metoden för att lägga fram bevis följer i så fall av det kravet.

2.8 Är vittnen enligt lag skyldiga att avge vittnesmål?

Ja, alla personer är enligt lag skyldiga att vittna om domstolen kallar dem att vittna. De kan inte låta sig företrädas av en annan person. Vittnen som fullgör sin vittnesplikt har rätt till "vittnesersättning" (ersättning för kontanta utlägg och förlorad arbetsförtjänst).

2.9 I vilka fall kan de vägra att vittna?

Vittnen får vägra att vittna om deras vittnesmål innebär att de själva eller närstående personer riskerar att åtalas för brott. Domstolen avgör huruvida skälen för att vägra vittna är motiverade. Domstolen måste också iaktta vittnens lagstadgade skyldighet att inte röja uppgifter som enligt lag är sekretessbelagda och andra sekretessskyldigheter som föreskrivs i lag eller erkänns av staten (t.ex. uppgifter i en patientjournal – uppgifter som omfattat av läkarsekretess, banksekretess etc.). I dessa fall får en person endast förhöras om den behöriga myndigheten eller den person i vars intresse skyldigheten föreligger har befriat den förhörde från denna skyldighet.

2.10 Kan en person som vägrar att vittna straffas eller tvingas att avge vittnesmål?

Domstolen får tvinga personer att fullgöra sin vittnesplikt. Detta kan ske genom polishämtning eller, i extrema fall, genom utdömning av vite.

2.11 Finns det personer som inte får höras som vittnen?

Rent allmänt finns det inga kategorier personer som inte får åläggas att avge vittnesmål. Det finns emellertid viss typer av omständigheter som vissa personer inte får tvingas att vittna om (se fråga 2.9).

2.12 Vad är domstolens och parternas respektive roller vid vittnesförhör? När får ett vittne höras med tekniska hjälpmedel, till exempel videokonferens eller andra medier?

Endast en domare (rättens ordförande) har rätt att förhöra ett vittne, och denne leder förhöret. Andra medlemmar av domarkollegiet och andra parter eller sakkunniga får endast ställa följdfrågor om rättens ordförande tillåter detta. Rättens ordförande får vägra en specifik fråga om frågan är ledande, ställs i syfte att snärja vittnet eller är olämplig eller opraktisk.

Användningen av modern teknik (inklusive videokonferenser) som möjliggör distansförhör är för närvarande tillåtet i de domstolar som förfogar över den tekniska utrustning som krävs.

3 Bevisvärdering

3.1 Om en part har skaffat fram bevisning på ett otillåtet sätt, hindrar det domstolen från att lägga den till grund för domen?

Ja. Om en part åberopar bevisning som har inhämtats eller skaffats fram på ett sätt som strider mot bindande lagstiftning, och detta har lett till att en annan fysisk eller juridisk persons rättigheter har åsidosatts, ska domstolen inte ta upp sådan bevisning utan betrakta den som otillätlig.

3.2 Kan en parts utsaga användas som bevisning?

Domstolen kan förordna att bevisupptagningen ska ske genom förhör med parterna om den aktuella omständigheten inte kan styrkas på annat sätt och om den part som ska förhöras går med på detta. Denna regel gäller inte i mål som inte är tvistemål, dvs. i förfaranden som domstolen får inleda på eget initiativ (se punkt 2.1). Regeln gäller inte heller i mål om äktenskapsskillnad eller mål om att upplösa, ogiltigförklara eller annullera ett partnerskap. Endast förhör med parter som domstolen genom separat beslut har förordnat om betraktas som bevismedel.

Senaste uppdatering: 27/08/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

De EU-länder som ansvarar för det nationella innehållet på den här webbplatsen håller på att uppdatera delar av sitt innehåll mot bakgrund av Storbritanniens utträde ur EU. Det kan dock ta ett tag innan vi har uppdaterat alla sidor.